

А. В. Коровський, доцент,
М. С. Руденко, доцент
кафедра політичної економії

ДИСПУТ ЯК ФОРМА АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Засвоєння навчального матеріалу з будь-якої дисципліни вимагає активної участі студентів у пізнавальному процесі. Одним з найбільш дієвих засобів такої участі є диспут. Політична економія мабуть як жодна інша навчальна дисципліна надає безмежну можливість для проведення диспутів з кожної теми.

Проведення семінарського заняття у формі диспуту вимагає значної попередньої роботи. Перш за все слід зауважити, що для цього мало придатні більшість підручників і навчальних посібників. У першу чергу це пояснюється самим характером підручників, з допомогою яких проводиться виклад дисципліни з певної точки зору. Як правило, альтернативні теорії не розглядаються у тій мірі, як і основна точка зору. Тому необхідно використовувати додаткову літературу.

Викладач, який використовуватиме диспут, повинен визначити базову літературу для альтернативних позицій з кожної теми. Звичайно, така література повинна бути наявною у бібліотеці. Наступним кроком є вирішення питання учасників диспуту. Формально право брати участь у процесі є у всіх студентів. Але щоб обговорення проблеми пройшло не формально, студенти повинні готуватись, використовуючи додаткову літературу. Тому для кожної теми слід визначити список студентів, які повинні ознайомитись більш глибоко з темою диспуту. Це, так би мовити, базовий склад команд. До кожної з команд, а їх як правило дві, рекомендується включити від 5 до 7 студентів. Отже активними учасниками буде охоплено близько половини групи. Таким розподілом групи вирішуються дві проблеми. По-перше, є можливість не перевантажувати завданнями студентів, чергувати команди у диспутах. По-друге, ті студенти, які не входять до складу команд, виступають у ролі суддів.

На наш погляд, слід пасивних учасників семінарського заняття втягнути у активний процес. Якщо не задіяні у командах студенти мають давати аргументовані оцінки, це змусить їх також готуватись до семінарського заняття.

Оскільки учасники диспуту і їх рецензенти раз у раз міняють ролями, це змусить їх бути об'єктивними. Щоб студенти «спо-

стерігальної» частини групи активно відносились до дискусійного процесу, їх резюме, висновки пропонується оцінювати. Можливо також призначати експертів з числа не зайнятих у командах студентів.

Звичайно, що проводить підсумки заняття і виголошує остаточне резюме викладач. Він же і оцінює знання. Але, на наш погляд, було б доцільним, щоб підсумкова оцінка включала як оцінку викладача, так і оцінку студентів-експертів.

У курсі політичної економії є чимало вузлових тем, матеріал яких найкраще розкриває фундаментальні відмінності між науковими школами. У темі «Предмет і метод політичної економії» дискусійними проблемами є питання власне предмета науки та її ідеологічного характеру. У темі «Відносини власності» питанням для дискусії може бути роль і значення суспільної форми власності; у темі «Форми організації суспільного виробництва» — трудова теорія вартості і теорія граничної корисності; у темі «Гроші» — причини інфляції в Україні.

Звичайно, що майже кожна тема містить у собі дискусійні питання. Але ми рекомендуємо обмежити проведення дискусійних семінарських занять вузловими темами. До проблем, які можуть бути винесені на дискусії, слід іще віднести:

1. Заробітна плата як ціна товару робоча сила і заробітна плата як ціна граничного продукту.

2. Кейнсіанське вчення про державне регулювання економіки і монетаристська теорія.

3. Неоліберальні і ліворадикальні підходи до проблем економічного розвитку.

4. «Градуалістський» та «шоковий» переходи від адміністративно командної до ринково організованої економічної системи.

5. Позитивні та негативні сторони глобалізації економіки.

Дискусійна форма семінарських занять активізує навчальний процес, робить його більш жвавим і цікавим. Бажання стати переможцем у дискусіях створює додатковий стимул до навчання, який формується внутрішнім світом студента і який підлягає внутрішньому контролю.